

MUZEUL BRĂILEI „CAROL I”

**ISTROS
XXIII**

MUZEUL BRĂILEI **EDITURA ISTROS**
„CAROL I”
BRĂILA
2017

COLEGIUL DE ONOARE / HONOUR BOARD:

- Prof. Dr. **VICTOR SPINEI** – „Al. I. Cuza” University of Jassy and Institute of Archaeology Iași, member of Romanian Academy (Romania), *honour president*.
- Prof. Dr. **JAN BEMMANN** – Institut für Vor - und Frühgeschichtliche Archäologie, Rheinische „Friedrich-Wilhelms” - Universität Bonn (Germany), *honour member*.
- Prof. Dr. **JAN BOUZEK** – „Charles” University Prague (Czech Republic), *honour member*.
- Prof. Dr. **FALKO DAIM** - Römisch-Germanisches Zentralmuseum Mainz (Germany), *honour member*.
- Prof. Dr. **DIANA GERGOVA** – The National Institute of Archaeology and Museum Sofia (Bulgaria), *honour member*.
- Prof. Dr. **ION NICULIȚĂ** - The State University, Chișinău (Rep. of Moldova), *honour member*.
- Dr. **ANTON KERN** - Prahistorische Abteilung des Naturhistorisches Museum, Wien (Austria), *honour member*.
- Prof. Dr. **TIVADAR VIDA** - Institute of Archaeology, Budapest (Hungary), *honour member*.

COLEGIUL DE REDACȚIE / EXECUTIVE BOARD

- Prof. Dr. **IONEL CÂNDEA** – Museum of Brăila „Carol I” (Romania), corresponding member of Romanian Academy, *editor in chief*.
- Dr. **VALERIU SÎRBU**, Museum of Brăila „Carol I” and Institute of Archaeology „V. Pârvan” Bucharest (Romania), *scientific secretary*.
- Dr. **CRISTIAN LUCA** – „Lower Danube” University of Galați (Romania), *member*.
- Dr. **STĂNICĂ PANDREA** - Museum of Brăila „Carol I” (Romania), *member*.
- Dr. **COSTIN CROITORU** - Museum of Brăila „Carol I” (Romania), *member*.

Traduceri / Translation: Livia Sîrbu, Oana Celia Gheorghiu
Computer processing: Evdochia Smaznov

Autorilor le revine responsabilitatea științifică a lucrărilor publicate.
© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Editurii Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”.

ISSN: 1453-6943

Orice corespondență referitoare la revista ISTROS se va adresa:
Muzeul Brăilei „Carol I”,
Piața Traian, nr. 3,
810153 BRĂILA
e-mail: sediu@muzeulbrailei.ro

Any remark concerning ISTROS must be adressed to:
Muzeul Brăilei „Carol I”,
Piața Traian, no. 3,
810153 BRĂILA
e-mail: sediu@muzeulbrailei.ro

SUMAR / CONTENTS

**16TH INTERNATIONAL COLLOQUIUM
OF FUNERARY ARCHAEOLOGY**
*Funerary Practices at the Thracians and the Celts
in the Second Iron Age*
Alun, Hunedoara County, 11th-14th May 2017

**Preistorie. Protoistorie. Antichitate /
Prehistory. Protohistory. Antiquity**

SÁNDOR BERECKI, DAN-LUCIAN VAIDA, <i>Morminte duble din a doua epocă a fierului în Bazinul Carpatic/ Late Iron Age Double Burials in the Carpathian Basin</i>	13
TOMASZ BOCHNAK, <i>Schimbările de rit funerar din cultura La Tène în Polonia / Les changements de rite funéraire de la culture de La Tène en Pologne</i>	47
MANUEL FERNÁNDEZ-GÖTZ, <i>Morminte din perioada târzie a epocii fierului în regiunea Rinul de mijloc-Moselle: morminte ale aristocrației și comunității locale / Late Iron Age Burials in the Middle Rhine-Moselle Region: Aristocratic Graves and Local Communities</i>	89
DIANA GERGOVA, JORDAN ANASTASSOV, <i>Traci și celți în centrul politic al geților de la Sboryanovo (Bulgaria). Cronologia și contextul descoperirilor La Tène în necropolele elenistice / Thracians and Celts in the Religious and Political Center of the Getae in Sboryanovo (Bulgaria). Chronology and Context of the La Tène Finds in the Hellenistic Necropolises</i>	147
ION NICULITA, AUREL ZANOCI, <i>Practici funerare la traco-geții din spațiul pruto-nistean / Les pratiques funéraires aux Thraco-Gètes de l'espace de Prout-Dniestr</i>	171
AUREL RUSTOIU, IOSIF VASILE FERENCZ, <i>Practici funerare în Banat în a doua epocă a fierului. Mobilitate comunitară și identități fluide / Funerary Practices in Banat in The Late Iron Age. Mobile Communities, Changing Identities</i>	207
AUREL RUSTOIU, SÁNDOR BERECKI, IOSIF VASILE FERENCZ, <i>Practici funerare în Transilvania în perioada orizontului celtic (La Tène B1/B2 – C1) / Funerary Practices in Transylvania during the Celtic Horizon (La Tène B1/B2 – C1)</i>	247
VALERIU SIRBU, <i>Necropola getică de la Coslogeni - Grădiștea Coslogeni (jud. Călărași) / La nécropole gétique de Coslogeni - Grădiștea Coslogeni (Dép. de Călărași)</i>	277

ISTROS XXIII

Studii și articole

MARIJA LJUŠTINA, <i>Comunități din cultura Belegiș în partea sârbă a bazinului carpatic și vecinii lor de la sud-vest: interacțiuni reliefate prin practicile funerare / Belegiș Culture Communities of Serbian Part of the Carpathian Basin and their Southwestern Neighbours: Interaction Revealed through Funerary Practice</i>	329
COSTIN CROITORU, <i>Despre unele tipuri de lămpi greco-elenistice descoperite în dăva de la Barboși / Sur certains types de lampes gréco-hellénistiques découvertes dans la dăva de Barboși</i>	355
VASILE MĂRCULEȚ, <i>Măsuri privind protecția animalelor cuprinse în legislația lui Constantinus I / Measures Regarding Animal Protection Contained in Constantine's I Legislation</i>	373
VALERII KAVRUK, MARIA-MAGDALENA ȘTEFAN, DAN BUZEA, DAN ȘTEFAN, ZSIGMOND LÓRÁND BORDI, <i>Towards an archaeological and ethnographic network analysis of salt supply routes in southeastern Transylvania / O analiza arheologică și etnografică a rutelor de aprovizionare cu sare din sud-estul Transilvaniei</i>	381
COSTEL CHIRIAC, GEORGE BILAVSCHI, <i>O mărturie sigilografică privind prezența cruciaților la Dunărea de Jos / Sigillographic Evidence of the Crusaders' Presence at the Lower Danube</i>	431

Obituaria

IONEL CÂNDEA, <i>Un monument închinat istoriei Brăilei întrerupt. În memoria profesorului Mihai Maxim / Un monument dédié à l'histoire de Brăila interrompu. À la mémoire du professeur Mihai Maxim</i>	467
DAN PRODAN, <i>Mihai Maxim (1943-2017). Profesorul. Osmanistul. Directorul. Magistrul. Prietenul. In Memoriam!</i> /	475

MORMINTE DUBLE DIN A DOUA EPOCĂ A FIERULUI ÎN BAZINUL CARPATIC*

SÁNDOR BERECKI (TÁRGU MUREŞ – ROMÂNIA),
DAN-LUCIAN VAIDA (NÁSÁUD - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: a doua epocă a fierului; Fântânele; morminte duble; morminte suprapuse.

Rezumat. În a doua jumătate a secolului 4 î.Hr. regiunile estice ale Bazinului Carpatic au fost colonizate de grupuri de populații venite din centrul Europei. Deși în această regiune așezările nou înființate din secolele 4-2 î.Hr. reflectă o lume rurală, cimitirele perioadei prin inventarele funerare și riturile practicate indicând o societate mult mai complexă, documentând diverse identități colective și individuale.

Aflată într-o regiune cu numeroase situri din La Tène-ul timpuriu și mijlociu, cimitirul din a doua epocă a fierului de la Fântânele-Dealul Iușului / La Gâța a fost cercetat sistematic începând cu 1999. Pornind de la un mormânt descoperit în 2007 (mormântul 27) și un alt mormânt descoperit în 2014 (mormântul 46), studiul aduce în discuție obiceiul „deviant” al înmormântărilor duble din ceea ce a doua epocă a fierului în Bazinul Carpatic.

LATE IRON AGE DOUBLE BURIALS IN THE CARPATHIAN BASIN*

SÁNDOR BERECKI (TÂRGU MUREŞ – ROMANIA),
DAN-LUCIAN VAIDA (NĂSĂUD - ROMANIA)

Keywords: Late Iron Age; Fântânele; double burials; superimposed graves.

Abstract. During the second half of the fourth century BC the eastern part of the Carpathian Basin was colonized by groups of population set out from Central Europe. While in this region the newly established settlements from the fourth-second centuries BC reveal an agrarian world, the cemeteries of the period indicate a more complex society with well-defined representation of individual and collective identity through the structure, inventory and funerary rite of the graves.

Placed in a landscape with numerous early and middle La Tène sites, the Late Iron Age cemetery from Fântânele-Dealul Iuşului / *La Gâta* has been systematically investigated since 1999. Starting from a burial discovered in 2007 (grave 27) and another in 2014 (grave 46), the present paper brings into discussion the ‘deviant’ funerary custom of the double burials during the Late Iron Age cemeteries from the Carpathian Basin.

SCHIMBĂRILE DE RIT FUNERAR DIN CULTURA LA TÈNE ÎN POLONIA

TOMASZ BOCHNAK (RZESZÓW – POLONIA)

Cuvinte-cheie: Cultura La Tène; civilizația celtică; rit funerar; înhumare; incinerare; Polonia.

Rezumat : Cultura La Tène s-a dezvoltat pe teritoriul Poloniei de azi în patru regiuni situate în sudul țării – Silezia Inferioară, Silezia Superioară pe Platoul Głubczyce, Mica Polonie (Małopolska) și în bazinul superior al râului San. Aceste grupuri ale civilizației celtice sunt apropiate de centre situate în sudul Carpaților, ceea ce poate explica de ce inventarul din Silezia Inferioară amintește de complexe din Boemia iar cel din Platoul Głubczyce are analogii în Moravia. Obiectele lateniene provenind din bazinul superior al râului San seamănă cu inventarul din bazinul Tisei Superioare, pe când în Mica Polonie, orizontul culturii celtice ”pure” este înlocuit de un grup cultural sincretic cu elemente ale culturii La Tène și ale culturii Przeworsk, însă se pot discerne și influențele caracteristice pentru cercul dacic și pentru cultura Pùchov.

Începând cu faza LT B1, până la finele fazei LT D, populația culturii La Tène practica înmușia, incinerarea și ritul ce nu se observă prin metodele științifice actuale. Totuși, putem lua în considerare unele descoperiri recente din Mica Polonie ca premise pentru a reconstitui elementele ritului.

LES CHANGEMENTS DE RITE FUNÉRAIRE DE LA CULTURE DE LA TÈNE EN POLOGNE

TOMASZ BOCHNAK (RZESZÓW – POLOGNE)

Mots-clés : Culture de La Tène; culture celtique; rite funéraire; inhumation; incinération; Pologne.

Abstract : Sur le territoire de la Pologne actuelle, la culture de La Tène se développait dans quatre régions situées dans la partie méridionale du pays – Basse Silésie, Haute Silésie sur le Plateau de Głubczyce, Petite Pologne (Małopolska) et du haut bassin de la rivière San. Ces groupes de la culture celtique sont proches des centres situés au sud des Carpates, ce qui peut expliquer pourquoi le mobilier de la Basse Silésie rappelle les ensembles de la Bohême, et celui du Plateau de Głubczyce trouve des analogies en Moravie. Les objets laténiens provenant du haut bassin de San sont proches du mobilier du bassin de la haute Tisa, tandis qu'en Petite Pologne, l'horizon de la culture celtique « pure » est remplacé par un groupe culturel syncrétique avec les éléments de la culture de La Tène et celle de Przeworsk, mais on peut discerner aussi les influences caractéristiques pour le cercle dace et pour la culture de Pùchov.

À partir de la phase LT B1, jusqu'à la fin de la phase LT D, la population de la culture de la Tène pratiquait l'inhumation, l'incinération et le rite qui ne se laisse apercevoir avec les méthodes scientifiques actuelles. Pourtant, on peut considérer certaines découvertes récentes en Petite Pologne comme des prémisses pour reconstruire les éléments de ce rite.

MORMINTE DIN PERIOADA TÂRZIE A EPOCII FIERULUI ÎN REGIUNEA RINUL DE MIJLOC-MOSELLE: MORMINTE ALE ARISTOCRAȚIEI ȘI COMUNITĂȚII LOCALE¹

MANUEL FERNÁNDEZ-GÖTZ (EDINBURGH - SCOȚIA)

Cuvinte cheie: epoca târzie a fierului; arheologie funerară, regiunea Rinul de mijloc-Moselle, morminte ale aristocrației, comunități locale

Rezumat. Regiunea Rinul de mijloc-Mosel deține unul dintre cele mai importante inventare funerare – atât din punct de vedere calitativ, cât și cantitativ – din Epoca Fierului în Europa. În La Tène-ul târziu, inventarul cuprinde morminte izolate ale aristocrației, cimitire ale elitelor și necropole de mari dimensiuni ale comunității, cu zeci sau chiar sute de morminte. Lucrarea de față oferă o trecere în revistă a acestor numeroase vestigii funerare, analizând atât morminte ale elitelor, cum sunt cele de la Clemency și Goeblingen-Nospelt, cât și cimitire mari, cum ar fi cele de la Wederath, Horath, Hoppstädten-Weiersbach, Lamadelaine și Feulen. Printre aspectele luate în considerare se numără diferențele de statut pe verticală și orizontală, cultul străbunilor, consumul de vin și tranziția dintre Epoca târzie a Fierului și perioada galico-romană.

LATE IRON AGE BURIALS IN THE MIDDLE RHINE-MOSELLE REGION: ARISTOCRATIC GRAVES AND LOCAL COMMUNITIES¹

MANUEL FERNÁNDEZ-GÖTZ (EDINBURGH - SCOTLAND)

Key words: Late Iron Age; Mortuary Archaeology; Middle Rhine-Moselle Region; Aristocratic Burials; Local Communities.

Abstract. The Middle Rhine-Moselle region has one of the most important burial inventories – both in quantity and quality – of Iron Age Europe. In the Late La Tène period, this includes isolated aristocratic burials, elite cemeteries and large community necropoleis with dozens or even hundreds of graves. The present paper provides an overview of this rich funerary evidence, analysing both elite graves such as those of Clemency and Goeblingen-Nospelt, and large cemeteries such as Wederath, Horath, Hoppstädten-Weiersbach, Lamadelaine and Feulen. Among the aspects considered are vertical and horizontal status differences, ancestor worship, wine consumption, and the transition between the Late Iron Age and the Gallo-Roman period.

**TRACI ȘI CELȚI ÎN CENTRUL POLITIC AL GEȚILOR
DE LA SBORYANOVO (BULGARIA).
CRONOLOGIA ȘI CONTEXTUL DESCOPERIRILOR
LA TÈNE ÎN NECROPOLELE ELENISTICE**

**DIANA GERGOVA (SOFIA - BULGARIA),
JORDAN ANASTASSOV (GENEVA - ELVEȚIA)**

Cuvinte-cheie: Sboryanovo; necropolă; La Tène; podoabe; care; săbii; celți; geți; Tracia; Bulgaria

Rezumat. Diversitatea complexelor funerare și a riturilor în necropolele getice de la Sboryanovo ridică semne de întrebare asupra identității lor, atât sociale, cât și etnice.

Numărul crescut de obiecte și complexe de origine celtică de la Sboryanovo provoacă la noi cercetări asupra esenței relațiilor traco-celtice în perioada elenistică timpurie.

Putem enumera mai multe categorii de tipuri celtice de monumente: fragmente ceramice în orașul elenistic Helis; podoabe feminine de diferite tipuri în tumuli și în oraș; arme și un car; un tip celtic de sanctuar; prezentări artistice. Contextul complexelor celtice și materialelor de la Sboryanovo sugerează un proces de infiltrare pașnică și integrare a noilor veniți în mediul local getic.

**THRACIANS AND CELTS IN THE RELIGIOUS AND
POLITICAL CENTER OF THE GETAE
IN SBORYANOVO (BULGARIA).
CHRONOLOGY AND CONTEXT OF THE LA TÈNE
FINDS IN THE HELLENISTIC NECROPOLISES**

**DIANA GERGOVA (SOFIA - BULGARIA),
JORDAN ANASTASSOV (GENEVA - SWITZERLAND)**

Keywords: Sboryanovo; necropolis; La Tène; ornaments; chariots; swords; Celts; Getae; Thrace; Bulgaria

Abstract. The diversity of burial structures and rites at the Getic necropolises of Sboryanovo raise the questions both about their social and ethnical identification.

The increasing number of objects and structures of Celtic origin in Sboryanovo provokes the further investigations of the essence of the Thraco-Celtic relationships during the Early Hellenistic period.

Several categories of Celtic types of monuments can be enumerated: pottery fragments at the Hellenistic town of Helis; female ornaments of different types in the tumuli and in the town; weapons and a chariot; a Celtic type of sanctuary; art presentations.

The context of the Celtic structures and materials in Sboryanovo suggests that a process of peaceful infiltration and integration of the newcomers in the local Getic milieu.

PRACTICI FUNERARE LA TRACO-GEȚII DIN SPAȚIUL PRUTO-NISTREAN

ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI
(CHIȘINĂU - REPUBLICA MOLDOVA)

Cuvinte-cheie: spațiul pruto-nistrean, traco-geți, incinerație, inhumăție, inventar funerar.

Rezumat: În urma investigațiilor arheologice și a cercetărilor de teren în spațiul pruto-nistrean au fost identificate șapte necropole și patru înmormântări izolate, atribuite comunităților traco-getice din sec. VI-III a. Chr. Atât necropolele, cât și mormintele izolate sunt plane, fiind amplasate pe locuri înalte, în nemijlocita apropiere a așezărilor.

Ritul funerar practicat de comunitățile traco-getice din spațiul pruto-nistrean, în majoritatea cazurilor, este cel al incinerației, însă, în unele necropole, se întâlnește și inhumăția.

În cazul practicării incinerației oasele calcinate erau depuse fie că în urne, fie că direct pe fundul gropii. În calitate de urne erau utilizate vasele uzuale, mai des chiupurile bitronconice, mai rar străchinile. Gropile funerare, utilizate pentru înmormântările de incinerație, de regulă sunt simple, de formă cilindrică. Mai rar sunt practicate gropile patrulate, oval-alungite sau rectangulare cu colțurile rotunjite. Uneori (Pârjolteni) camera funerară prezintă o construcție din lemn, împletită cu nuiele și unsă cu lut.

Pentru înmormântările de inhumăție au fost utilizate gropi ovale sau rectangulare cu colțurile rotunjite, unele dintre ele (Dănceni) au amenajări suplimentare sub forma unor gropi de acces (de tipul catacombelor).

Inventarul funerar al înmormântărilor traco-getice din spațiul pruto-nistrean este relativ modest, fiind constituit, în cele mai frecvente cazuri, din ceramică modelată cu mâna, ustensile, arme și podoabe.

LES PRATIQUES FUNERAIRES AUX THRACO-GETES DE L'ESPACE DE PROUT-DNIESTR

ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI (CHIȘINĂU – RÉP. DE MOLDAVIE)

Mots-clés: territoire du Prout-Dniestr; Thraco-Gètes; incinération; inhumation; mobilier funéraire

Résumé. Lors des investigations archéologiques et des recherches de terrain effectuées dans le territoire entre les rivières de Prout et de Dniestr, on a identifié sept nécropoles et quatre tombes isolées, attribuées aux communautés thraco-gètes des VIe – IIIe s. av. J.-C. Les nécropoles, ainsi que les tombes isolées sont planes, étant situées sur des hauteurs, dans le voisinage des établissements.

Le rite funéraire que les communautés Thraco-Gètes ayant vécu entre le Prout et le Dniestr ont pratiqué, était, dans la plupart des cas, l'incinération, néanmoins, on peut rencontrer, dans certaines nécropoles, l'inhumation.

Dans la pratique de la crémation, ils déposaient les os calcinés, soit dans des urnes, soit directement au fond de la fosse. Ils utilisaient, en guise d'urnes, des vases communs, plus souvent les jarres bitronconiques, plus rarement, les écuelles. Les fosses funéraires servant aux enterrements de crémation étaient, d'habitude, simples, de forme cylindrique. On rencontre plus rarement des fosses quadrilatères, ovales-allongées ou rectangulaires aux coins arrondis. Il arrive des fois (Pârjolteni) où la chambre funéraire présente une construction boisée, entrelacée de verges et enduite de glaise.

Pour les inhumations, les fosses étaient ovales ou rectangulaires aux coins arrondis, dont les unes (Dănceni) ont des aménagements supplémentaires sous la forme des fosses d'accès (du type des catacombes).

Le mobilier funéraire des enterrements Thraco-Gètes dans le territoire du Prout et du Dniestr est relativement modeste, étant constitué, dans la majorité des cas, de poterie modelée à la main, ustensiles, armes et objets de parure.

**PRACTICI FUNERARE ÎN BANAT
ÎN A DOUA EPOCĂ A FIERULUI.
MOBILITATE COMUNITARĂ ȘI IDENTITĂȚI FLUIDE***

**AUREL RUSTOIU (CLUJ-NAPOCA – ROMÂNIA)
IOSIF VASILE FERENCZ (DEVA – ROMÂNIA)**

Cuvinte cheie: practici funerare; Banat; celți; daci; identități; La Tène; A Doua Epocă a Fierului; arme.

Rezumat: A doua vârstă a fierului în Banat a fost marcată de trei orizonturi culturale și cronologice diferite: orizontul „pre-celtic” (LT B1- B1/B2: cca. 390/380-350/330 a. Chr.); orizontul „celtic” (LT B1/B2 – C1: cca. 350/330 a. Chr. – 175 a. Chr.); orizontul „dacic” (LT C2/D1 – D2). Din punct de vedere geografic, Banatul a constituit o regiune de legătură între zonele central-europene și cele nord-balcanice, situându-se pe rutele importante de-a lungul cărora erau distribuite resursele locale și cele din zonele limitrofe. Ca urmare acest teritoriu a fost străbătut și ocupat rând pe rând de comunități umane și entități politice diferite, care au încercat să-și asigure controlul asupra exploatării și distribuirii resurselor naturale din regiune. Cea de a doua epocă a fierului a fost martora unor astfel de mobilități umane. Acestea au avut ca efect reconfigurarea succesivă a identităților etnice, culturale și sociale. De aceea, principalul scop al acestei lucrări este de a identifica caracteristicile și dinamicile acestor identități colective pe parcursul fiecărei etape cronologice și culturale menționate anterior. Sursele arheologice pe care se bazează această lucrare sunt constituite în special de descoperirile dintr-o serie de necropole reprezentative.

FUNERARY PRACTICES IN BANAT IN THE LATE IRON AGE. MOBILE COMMUNITIES, CHANGING IDENTITIES*

AUREL RUSTOIU (CLUJ-NAPOCA – ROMANIA)

IOSIF VASILE FERENCZ (DEVA – ROMANIA)

Keywords: funerary practices; Banat; Celts; Dacians; identities; La Tène; Late Iron Age; weapons.

Abstract: The Late Iron Age in Banat was defined by three different cultural and chronological horizons: the “pre-Celtic” horizon (LT B1 – B1/B2: ca. 390/380 – 350/330 BC); the “Celtic” horizon (LT B1/B2 – C1: ca. 350/330 – 175 BC); the “Dacian” horizon (LT C2/D1 – D2). Geographically, Banat was a connecting region between Central European areas and those from the northern Balkans, being crossed by major routes on which local goods and those from the neighbouring territories were distributed. Consequently, the region in question was crossed and occupied successively by various groups and political entities which sought to control the exploitation and distribution of local natural resources. The Late Iron Age also witnessed this kind of human mobility. These population movements contributed to the successive reconfiguration of the local ethnic, cultural and social identities. Accordingly, the article aims to identify the characteristics and the dynamics of these collective identities throughout each of the aforementioned chronological and cultural horizon. Archaeological evidence that has been taken into consideration consists mainly of funerary discoveries resulting from a few representative cemeteries.

**PRACTICI FUNERARE ÎN TRANSILVANIA
ÎN PERIOADA ORIZONTULUI CELTIC
(LA TÈNE B1/B2 – C1)***

AUREL RUSTOIU (CLUJ-NAPOCA – ROMÂNIA)
SÁNDOR BERECKI (TÁRGU MUREŞ – ROMÂNIA)
IOSIF VASILE FERENCZ (DEVA – ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: practici funerare; Transilvania; Celți; identități; La Tène; a doua epocă a fierului

Rezumat: Partea răsăriteană a Bazinului Carpatic a cunoscut un proces de colonizare a unor grupuri celtice desfășurat în etape succesive de-a lungul celei de a doua jumătăți a sec. IV și până la începutul sec. III a. Chr. Un rezultat al acestui proces l-a reprezentat apariția unor comunități noi, caracterizate de amalgamarea culturală a localnicilor cu noii veniți. Pornind de la aceste aspecte și luând în considerare particularitățile practicilor funerare, această lucrare discută maniera în care au fost construite și exprimate noile identități culturale la nivel comunitar și individual, precum și gradul lor de fluiditate în circumstanțe particulare. În general, elitele grupurilor de coloniști și-au impus propriile norme de exprimare a unei identități individuale și colective „importate” din patria de origine. În același timp, populațiile indigene au manifestat diferite grade de rezistență față de noile norme identitare impuse de coloniști. Concluzia este că simpla analiză tipologică a inventarelor funerare este insuficientă pentru a discuta aspectele legate de identitatea culturală a defuncților. Analiza contextuală a riturilor și ritualurilor funerare, care reflectă mai multe elemente ale credințelor și practicilor funerare și care sunt în general mai conservatoare în comparație cu elementele de viață cotidiană, este esențială în acest caz.

FUNERARY PRACTICES IN TRANSYLVANIA DURING THE CELTIC HORIZON (LA TÈNE B1/B2 – C1)*

AUREL RUSTOIU (CLUJ-NAPOCA – ROMANIA)
SÁNDOR BERECKI (TÂRGU MUREŞ – ROMANIA)
IOSIF VASILE FERENCZ (DEVA – ROMANIA)

Keywords: funerary practices, Transylvania, Celts, identities, La Tène, Late Iron Age.

Abstract: The eastern part of the Carpathian Basin experienced a process of Celtic colonization in successive stages during the second half of the 4th century and at the beginning of the 3rd century BC. One result of this process is the appearance of new communities characterised by the cultural amalgamation of the locals with the newcomers. Starting from these aspects and taking into consideration the particularities of funerary practices, the article is discussing the manner in which new identities were constructed and expressed at community and individual level, as well as their degree of fluidity in certain circumstances. In general, the elites of the colonist groups imposed their own norms regarding the expression of individual and collective identity, which they brought over from their homeland. At the same time, the indigenous populations expressed different degrees of resistance towards the new identity norms imposed by the colonists. Accordingly, the simple typological analysis of the funerary inventories is insufficient to discuss the identity-related characteristics of the deceased. A contextual analysis of the funerary rites and rituals, revealing far more elements of the localized funerary beliefs and practices, which usually are more conservative than those related to the daily life, is essential in this case.

NECROPOLA GETICĂ DE LA COSLOGENI
- GRĂDIȘTEA COSLOGENI
(JUD. CĂLĂRAȘI)

VALERIU SÎRBU (BRĂILA – BUCUREȘTI, ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: necropolă, geți, ritualuri funerare, sec. IV-III a. Chr.

Rezumat. Au fost identificate 18 complexe, din care doar 15 aveau oseminte umane, de la minim 16 indivizi, din care 14 incinerați și 2 înhumați. În toate cazurile copiii au fost înhumați, iar adolescenții și adulții incinerați, dar nu putem extinde afirmația la toți defuncții incinerați și neanalizați antropologic din necropolă.

În 7 cazuri osemintele au fost în urnă, iar în alte 6 cazuri acestea erau depuse direct în groapă; în M1, osemintele erau atât în urnă, cât și în groapă, iar în M13 erau doi indivizi, unul înhumat (copil) și altul incinerat (adolescent). Deși în 3 complexe nu s-au identificat oseminte umane, ci numai vase ceramice, apreciem că ele sunt cenotafe, deoarece prin formă, dimensiuni și mobilier ele sunt identice cu gropile cu oseminte umane. Pe baza tipurilor de vase, îndeosebi a celor grecești, necropola se datează în sec. IV-III a. Chr.

Mormintele din această necropolă sunt importante prin problemele pe care le ridică prezența unor morminte de incinerație ori a unor cenotafe cu gropi mari, rectangulare ori ovale, caracteristice mormintelor de inhumație.

**LA NÉCROPOLE GÉTIQUE DE COSLOGENI -
GRĂDIȘTEA COSLOGENI
(DÉP. DE CĂLĂRAȘI)**

VALERIU SÎRBU (BRAILA – BUCUREȘTI – ROUMANIE)

Mots-clé: nécropole, Gètes, rituels funéraires, les IVe-IIIe av. J.-C.

Résumé. On y a identifié 18 structures, dont 15 seulement avaient des ossements humains, provenant d'au moins 16 individus, dont 14 incinérés et 2 inhumés. Dans tous les cas, les enfants étaient inhumés, tandis que les adolescents et les adultes étaient incinérés, mais nous ne saurions étendre cette affirmation pour tous les défunts incinérés de la nécropole, qui n'ont pas été analysés du point de vue anthropologique.

Pour sept cas, les ossements se trouvaient dans l'urne, et dans six autres cas, déposés directement dans la fosse; dans T1, les ossements étaient autant dans l'urne que dans la fosse, et dans T3, il y avait deux individus, l'un inhumé (enfant) et l'autre incinéré (adolescent). Bien que dans trois structures on n'ait pas identifié d'ossements humains mais seulement des vases céramiques, nous sommes d'avis que ce sont des cénotaphes, car, par la forme, les dimensions et le mobilier, elles sont identiques aux fosses à ossements humains. Selon les types de vases, en particulier ceux grecs, la nécropole se date aux IVe-IIIe av. J.-C.

Les tombes de cette nécropole sont importantes par les problèmes provoqués par la présence des tombes de crémation ou des cénotaphes avec de grandes fosses, rectangulaires ou ovales, caractéristiques aux tombes d'inhumation.

COMUNITĂȚI DIN CULTURA BELEGIȘ ÎN PARTEA SÂRBĂ A BAZINULUI CARPATIC ȘI VECINII LOR DE LA SUD-VEST: INTERACȚIUNI RELIEFATE PRIN PRACTICILE FUNERARE

MARIJA LJUŠTINA (BELGRAD - SERBIA)

Cuvinte-cheie: epoca bronzului; cultura Belegiș; bazinul vestic al Moravei; practice funerare; incinerare.

Rezumat. Cultura Belegiș are o istorie a cercetării lungă de peste un secol pe teritoriul Serbiei. Imaginea de ansamblu a comunităților din cultura Belegiș se bazează pe necropolele explorate, în timp ce informațiile cu privire la așezările omenești sunt încă incomplete. Nu există date despre extinderea spre sud a culturii Belegiș. Se poate presupune că extinderea spre sud, de-a lungul văii Moravei, a fost obstrucționată de către comunitățile din cultura Paraćin. Pe de altă parte, anumite reflectări ale evenimentelor de la trecerea de la epoca de mijloc la cea de final a Epocii Bronzului pot fi identificate pe valea Drinei și în necropolele tumulare din bazinul occidental al Moravei, în apropiere de Čačak. Reflectarea relațiilor dintre cele două comunități coexistând în acest spațiu se poate recunoaște în practicile funerare. O importanță deosebită are materialul descoperit în necropola tumulară Mojsinje de lângă Čačak, unde în unele morminte cu decedați incinerați s-au descoperit cupe în stil Belegiș. În ciuda faptului că în regiune nu au fost scoase la lumină situri de așezări contemporane, se poate concluziona că respectivele comunități interacționau, făcând schimburi de idei, printre acestea numărându-se și elemente de înțelegere a vieții de apoi și, în consecință, concepte funerare specifice.

BELEGIŠ CULTURE COMMUNITIES OF SERBIAN PART OF THE CARPATHIAN BASIN AND THEIR SOUTHWESTERN NEIGHBOURS: INTERACTION REVEALED THROUGH FUNERARY PRACTICE

MARIJA LJUŠTINA (BELGRADE - SERBIA)

Keywords: Bronze Age; Belegiš culture, Western Morava basin; funerary practice; cremation

Abstract. The Belegiš culture has more than a century long history of research in the territory of Serbia. Shaping the general picture about the Belegiš culture communities was based on explored necropolises, while our knowledge on the settlements is still patchy. The spread of the Belegiš culture further south has not been registered. It may be assumed that its expansion towards the south, along the Morava valley, was obstructed by the communities of the Paraćin culture. On the other hand, certain reflection of events at the turn of the Middle to Late Bronze Age can be traced in the Drina valley and at the tumular necropolises in the West Morava basin, in the vicinity of Čačak. The reflection of relations between the two coexisting communities can be recognised in funerary practices. Particularly important is the material from the tumular necropolis Mojsinje near Čačak, where in some graves with incinerated deceased the Belegiš style beakers were found. Despite the fact that the region has not yielded contemporary settlement sites, it can be concluded that coexisting communities were in interaction, exchanging a number of ideas, among which elements in comprehension of afterlife and consequently specific funerary concepts.

DESPRE UNELE TIPURI DE LĂMPI GRECO-ELENISTICE DESCOPERITE ÎN *DAVA* DE LA BARBOȘI

COSTIN CROITORU (BRĂILA - ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: Barboși; dava; lampă greco-elenistică

Rezumat: în rândurile de față sunt prezentate patru lămpi greco-elenistice. Două dintre acestea sunt inedite, celelalte două fiind înscrise în registrul inventar al Muzeului de Istorie din Galați sau consemnate în literatura de specialitate eronat. Reinterpretându-le, autorul le atribuie unor tipologii, cu indicarea analogiilor apropiate, respectiv a unor repere cronologice. Primele se încadrează aceluiași tip general (Howland 29 A-B) și provin, unul de la Barboși (colecția doctorului Nestor Măcellariu), respectiv din vechiul fond al muzeului gălățean, cu loc de descoperire neconsemnat, dar posibil din același sit. În fine, celelalte două aparțin altui tip general (Howland 53 – variantă; Iconomu 1986 tip II) și provin, întocmai ca în cazul precedent, din așezarea dacică de la confluența Siretului cu Dunărea, respectiv din vechiul fond al Muzeului, cu loc de descoperire neconsemnat, dar, din nou, prezumtiv, de la Barboși.

**SUR CERTAINS TYPES DE LAMPES
GRECO-HELLENISTIQUES DECOUVERTES
DANS LA *DAVA* DE BARBOȘI**

COSTIN CROITORU (BRAILA - ROMANIA)

Mots-clés: Barboși; *dava*; lampes gréco-hellénistique

Résumé. Le présent article porte sur quatre lampes gréco-hellénistiques, dont deux sont inédites et les deux autres sont inscrites dans le registre d'inventaire du Musée d'Histoire de Galați ou bien mentionnées d'une façon erronée dans la littérature de spécialité. L'auteur, tout en leur donnant une nouvelle interprétation, les attribue à des typologies et en indique les analogies rapprochées, respectivement des repères chronologiques. Les premières appartiennent au même type général (Howland 29 A-B) et proviennent, une de Barboși (collection du docteur Nestor Măcellariu), respectivement de l'ancienne collection du musée de Galați, dont le lieu de découverte n'est pas mentionné, mais possiblement, du même site. Enfin, les deux autres appartiennent à un autre type général (Howland 53 – variante; Iconomu 1986 type II) et proviennent, tout comme dans le cas précédent, de l'établissement dace situé au confluent du Siret avec le Danube, respectivement de l'ancien fonds du musée, lieu de découverte non-mentionné, mais, encore une fois, présumé avoir provenu de Barboși.

MĂSURI PRIVIND PROTECȚIA ANIMALELOR CUPRINSE ÎN LEGISLAȚIA LUI CONSTANTINUS I

VASILE MĂRCULEȚ (MEDIAȘ – ROMÂNIA)

Cuvinte cheie: Constantinus I; reforme; protecția animalelor; animale domestice; conducători de care; edict

Rezumat. Un domeniu care a stat sub semnul reformelor lui Constantinus I a fost cel legislativ. Constantinus I nu s-a rezumat să legifereze numai în scopul limitării abuzurilor față de oameni. Primul împărat creștin s-a preocupat și de adoptarea unor legi care să impună aplicarea unui tratament umanitar față de animale. Categoria de animale avută în vedere de împărat a fost cea a animalelor domestice, îndeosebi a celor folosite la diverse munci sau activități. În scopul urmărit, la 14 mai 316, Constantinus I emitea un edict prin care interzicea abuzarea animalelor prin lovirea lor violentă cu ciomege sau bâte noduroase și rezistente. Edictul constantinian nu i-a scăpat din vedere nici pe conducătorii carelor, care participau la curse. Acestora, împăratul le impunea să folosească doar o nua sau un bici, care putea avea prins în vârf un ac mic, cu care să le lovească ușor animalele peste membre. Pentru a asigura respectarea și punerea în aplicare a edictului, împăratul a prevăzut și un set de pedepse. Locuitorii care încălcau edictul puteau fi coborâți într-o clasă socială inferioară celeia din care făceau parte sau chiar exilați. Nici militarii nu erau excluși de la prevederile edictului. Militarii gradați puteau fi degradați și retrogradați, iar simpli soldați riscuau, inclusiv deportarea.

MEASURES REGRADING ANIMAL PROTECTION CONTAINED IN CONSTANTINE'S I LEGISLATION

VASILE MARCULET (MEDIAȘ – ROMANIA)

Keywords: Constantine I; reforms; animal protection; domestic animals; cart drivers; edict.

Abstract. A field that was found under Constantine's reforms was the legislative one. Constantine didn't stopped at legislate only with the purpose of limiting human abuse. The first Christian emperor also adopted some laws that should impose a humanitarian treatment towards animals. The emperor focused on domestic animals, especially those used in various labors and activities. On May 14th 316, to follow his goal, Constantine I was issuing an edict through which he banned animal abuse by violent beating with clubs or gnarled and resistant bats. Constantine's edict also targeted the cart drivers that were racing. The emperor imposed them to use only a rod or a whip that could have in the top a small needle with which they could gently hit the animals on their legs. To make sure that the edict was respected and applied the emperor also foreseen a set of punishments. Those who were violating the edict could have been downgraded to an inferior social class as the one they were already part off or even exiled. The military with high ranks could have been degraded or downgraded and the small soldiers could even risk been deported.

O ANALIZA ARHEOLOGICĂ ȘI ETNOGRAFICĂ A RUTELOR DE APROVIZIONARE CU SARE DIN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI¹

VALERII KAVRUK (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA)
MARIA-MAGDALENA ȘTEFAN (BUCUREȘTI - ROMÂNIA),
DAN BUZEA (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA),
DAN ȘTEFAN (BUCUREȘTI - ROMÂNIA),
ZSIGMOND LÓRÁND BORDI (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA)

Cuvinte-cheie: exploatare preindustrială a sării; traficul sării; etno-arheologie; drumuri vechi; tumuli Schneckenberg; fortificații Wietenberg; mine romane

Rezumat. Privind din perspectivă diacronică distribuția spațială a siturilor fortificate, dar și a grupurilor tumulare, în conjuncție cu mențiunile istorice documentare și etnografice referitoare la drumurile din vechime și sursele de sare accesibile, am analizat dacă contrastul mineralogic existent între o zonă bogată în sare din estul Transilvaniei și arealele învecinate lipsite de sare a avut drept consecință apariția unor centre de putere ce ar fi putut organiza și controla un sistem de transport al „aurului alb”.

**TOWARDS AN ARCHAEOLOGICAL AND ETHNOGRAPHIC
NETWORK ANALYSIS OF SALT SUPPLY ROUTES IN
SOUTHEASTERN TRANSYLVANIA¹**

**VALERII KAVRUK (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA),
MARIA-MAGDALENA ȘTEFAN (BUCHAREST - ROMÂNIA),
DAN BUZEA (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA),
DAN ȘTEFAN (BUCHAREST - ROMÂNIA),
ZSIGMOND LÓRÁND BORDI (SF. GHEORGHE - ROMÂNIA)**

Keywords: pre-industrial salt extraction; salt traffic; ethno-archaeology; ancient roads; Schneckenberg tumuli; Wietenberg fortifications; Roman mine

Abstract: Extracting clues from the diachronic mapping of fortified sites and tumuli groups, against the background of historical and ethnographic references to old roads and accessible salt resources, we investigated if the mineralogical contrast existent between a rich in salt area from south-east Transylvania and its poor in salt neighbours, had as consequence the emergence of power centres which could have organized and controlled a system of salt transportation and supply.

O MĂRTURIE SIGILOGRAFICĂ PRIVIND PREZENȚA CRUCIAȚILOR LA DUNĂREA DE JOS

COSTEL CHIRIAC (IAȘI - ROMÂNIA),
GEORGE BILAVSCHI (IAȘI - ROMÂNIA)*

Cuvinte-cheie: sigiliu, Saraiu (județul Constanța); Conte de Flandra; Baldovin I al Constantinopolului; Filip I de Namur; a IV-a Cruciadă; Imperiul Vlaho-Bulgar; țarul Ioniță Kaloianul

Rezumat. Autorii prezintă un sigiliu, făcut dintr-un aliaj de staniu cu plumb, care are pe o parte imaginea unui călăreț medieval. Legenda, în latină: SECRETU(m) • PHILIPPI • FILII • COMITIS FLANDRI(a)E. În traducere: ”Sigiliul lui Filip, fiul contelui Flandrei”. În opinia autorilor, această piesă poate fi datată în sec. XII-XIII și a aparținut unui personaj originar din Flandra, cu numele de Philip. Sunt trei posibilități de identificare ale personajului în discuție. El poate fi: *Filip de Alsacia, Conte de Flandra (1143-1191); Filip Nobilul, Marchiz de Namur(1175-1212); Filip de Courtenay (1243-1283), fiul lui Baldovin II, împăratul latin al Constantinopolului (1240-1261).*

Discutând în articol situațiile politico-militare, fiecare din cele trei personaje au putut fi prezente în zona Balcano-Dunăreană; practic, nu putem opta cu precizie pentru unul sau altul dintre ele. Sigiliul a fost descoperit în Dobrogea (satul Saraiu, județul Constanța), aproape de Dunăre.

SIGILLOGRAPHIC EVIDENCE OF THE CRUSADERS' PRESENCE AT THE LOWER DANUBE

COSTEL CHIRIAC (JASSY - ROMANIA),
GEORGE BILAVSCHI (JASSY - ROMANIA)*

Keywords: seal; Saraiu (Constanța County); Count of Flanders; Baldwin I of Constantinople; Philip I of Namur; the Forth Crusade; the Vlach-Bulgarian Empire; Tsar Ioannitsa Kaloyan

Abstract. The authors present a seal-like piece, made of an alloy of lead and tin, which, on one face, has the image of a mounted mediaeval knight.

The legend, in Latin, reads: **SECRETU(m) • PHILIPPI • FILII • COMITIS FLANDRI(a)E**

In translation: “The seal of Philip, son of the Count of Flanders.”

In the opinion of the authors, this piece may be dated to the 12th-13th centuries and it belonged to a personage of Flemish origin, with the name of Philip. There are three possibilities of identification for the personage under discussion. He may have been:

Philip of Alsace, Count of Flanders (1143-1191);

Philip le Noble, Marquis of Namur (1175-1212);

Philip of Courtenay (1243-1283), son of Baldwin II, the Latin emperor of Constantinople (1240-1261).

The article discusses the political-military situations in which each of the three personages could be present in the Balkan-Danubian area; there is practically no possibility of a precise option for one or another of the three. The seal-like emblem was discovered in Dobruja (village of Saraiu, county of Constanța), near the Danube.